

Joanna Satoła-Staškowiak <https://orcid.org/0000-0002-8821-2379>
Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi
e-mail: jstaskowiak@ahelodz.pl

Krótko o kilku współczesnych tendencjach, obserwowanych w polskiej ortografii, leksyce i składni, obecnych w komunikacji medialnej

Streszczenie

W artykule zwrócono uwagę na kilka tendencji obserwowanych ostatnio we współczesnej polskiej komunikacji medialnej. Przedmiot rozważań dotyczy zjawisk składniowych, leksykalnych i ortograficznych, które dotychczas najczęściej nie miały odzwierciedlenia w polskiej normie językowej. Część z nich z pewnością ma charakter przejściowy, część najprawdopodobniej pozostanie we współczesnym języku polskim na dłużej. Prezentowany w artykule materiał został wyekscerpowany z dostępnych w ostatnich miesiącach w sieci WWW wpisów internetowych, blogów, twittów, artykułów i filmów opublikowanych na YouTube.

Słowa kluczowe: współczesna, medialna komunikacja językowa, język polski, ortografia, leksyka, składnia, neologizmy, okazjonalizmy, współczesne tendencje językowe

Wstęp

Od wielu lat z zainteresowaniem śledzę współczesne przykłady i kierunki zmian w językach (głównie słowiańskich): powstające nowe słowa, wyrażenia lub nowe znaczenia znanych słów, a także celowe i niecelowe przesunięcia semantyczne. Artykuł dotyczy kilku charakterystycznych przypadków w języku polskim, które przedstawiam w kontekście współczesnej językowej komunikacji medialnej, także tej dotyczącej wojny w Ukrainie, która nie tylko zmieniła sytuację polityczną, gospodarczą czy społeczną, ale także zauważalnie wpłynęła na sposób komunikacji i podyktowała niektóre tendencje. Prezentowany

w artykule materiał został wyekscerpowany z dostępnych w sieci wpisów internetowych, blogów, twittów, artykułów, zawiera kilkanaście aktualnych przykładów. Bywało, że omawiane przykłady były szeroko komentowane społecznie nawet przez osoby, które dotychczas nie zajmowały się analizą znaczeń form językowych czy nie dostrzegały innych zjawisk z zakresu wiedzy o języku. Zwracanie uwagi przez niespecjalistów na użycie określonych wyrażeń jest znaczące. Wpływ na to ma emocjonalny stosunek zwyczajnych użytkowników języka do opisywanych wydarzeń i potrzeba wyrażania uczuciowego stosunku wobec fizycznych i psychicznych elementów otaczającej rzeczywistości.

W ostatnim czasie wielokrotnie akcentowano publicznie emocjonalny stosunek w odniesieniu do używanych przez Rosjan¹ wyrażeń *operacja specjalna*, *specjalna operacja wojskowa* w zastępstwie słowa *wojna*, nie godząc się z przesunięciem znaczenia określenia bardziej w kierunku neutralnym znaczeniowo i emocjonalnie. Przykład użycia takiego wyrażenia znajdziemy we fragmencie artykułu prasowego: „Prezydent Rosji Władimir Putin podpisał ustawę o uznaniu uczestników «specjalnej operacji wojskowej» na Ukrainie za weteranów” (*„Specjalna operacja wojskowa” Rosji na Ukrainie. Putin podpisał ustawę*, 2022), a także w tytule prasowym *Putin: Decyzja o specjalnej operacji na Ukrainie była trudna, ale konieczna* (2022).

Niezgodę na obserwowaną w Ukrainie sytuację polityczną i używaną wobec niej nazwę *operacja* podkreślano w emocjonalnych i ironicznych wpisach na polskich forach, w komentarzach do publikowanych w internecie artykułów poprzez zwiększoną liczbę tworzonych memów (*Memy Specjalna operacja*, 2022) i dowcipów wyśmiewających ten stan rzeczy. Przykładem może być krążące w sieci zdjęcie ministra spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Sergieja Ławrowa, któremu włożono w usta słowa: „Na Morzu Czarnym rozpoczęliśmy specjalną operację podwodną” (*Ławrow na Morzu Czarnym rozpoczęliśmy specjalną operację podwodną Rosja Moskwa*, 2022), co bezpośrednio i ironicznie odnosi się do trafienia dwiema ukraińskimi rakietami przeciwokrętowymi typu Neptun flagowego rosyjskiego krążownika „Moskwa”, który wszedł do służby w 1982 roku (*Krążownik „Moskwa” zatonął na Morzu Czarnym po uszkodzeniu przez siły ukraińskie*, 2022).

Inny odnoszący się do określenia *operacja specjalna* mem pokazuje prezydenta Stanów Zjednoczonych Joe Bidena, który z zatrokaną miną mówi: „Rosjanie, to nie są sankcje, tylko finansowa operacja specjalna w celu stabilizacji rosyjskiej gospodarki” (*To finansowa operacja specjalna*, 2022). Mem wprost nawiązuje do ogromnych sankcji nałożonych na rosyjską gospodarkę oraz na poszczególnych przedstawicieli Federacji Rosyjskiej i bez wątpienia kpi z rozwoju aktualnej sytuacji w Rosji.

D. Blagoeva (2006) zauważa, że rozwój języka jest procesem nieprzerwanie poddawany aktualizacji. Odczuwany przyspieszony rozwój słownictwa ma ścisły związek ze „społecznymi, gospodarczymi i politycznymi przemianami” (zob. Благоева/Blagoeva, 2006). W okresach stabilizacji społecznej rozwój leksyki jest nierówny, stopniowy i do-

¹ „Władze rosyjskie nazywają inwazję na Ukrainę «specjalną operacją wojskową», a używanie w tym kontekście słowa «wojna» zostało zakazane przez Roskomnadzor, państwowy regulator mediów i internetu” (*„Specjalna operacja wojskowa” Rosji na Ukrainie. Putin podpisał ustawę*, 2022).

tyczy tylko niektórych elementów języka. Zmiany w zakresie słownictwa obserwowane są w dwóch zasadniczych aspektach:

- język wzbogaca się o nowe słowa utworzone w procesie słowotwórczym lub zapożyczone z obcych języków,
- obserwuje się zmiany w zakresie semantyki i pragmatyki (dodawane są nowe znaczenia, część jednostek słownikowych zaczyna mieć bierny charakter).

M. Urban słusznie uważa, że rozwój języka ma związek z faktami pozajęzykowymi: „Po 1989 roku wzmogło się życie polityczne i gospodarcze kraju, powstały nowe partie, organizacje i firmy. Wolność słowa sprawiła, że dynamizacji uległ język polityki wypowiedzi prasowych. Wielu badaczy, między innymi W. Lubaś (2003), A. Nagórko (2003) i H. Satkiewicz (1994) podkreśla, że towarzysząca temu emocjonalizacja dyskursu wpłynęła na zmniejszenie się dystansu między językiem ogólnym a potocznym [...]” (Urban, 2007: 360–361). Oczywiście jest, że obserwowane także dziś zmiany w języku odnoszą się do pozajęzykowych faktów.

Nowy-stary język polski

Do najbardziej zauważalnych tendencji we współczesnej polszczyźnie, wynikających z wojennej sytuacji roku 2022, należy częstsze niż zazwyczaj połączenie przyimka *do* lub *w* z nazwą geograficzną *Ukraina*². Silna potrzeba zaznaczenia podmiotowości państwa ukraińskiego uwidoczniła się w postawach licznej grupy Polaków, którzy bez zatwierdzenia przez komisje językowe rozpoczęli samoistnie zmiany w tym zakresie. Zmiany te nie są jednak wbrew polszczyźnie, bo jak pisze K. Kłosińska w Poradni Językowej PWN: „wyrażenia: *w Ukrainie, do Ukrainy* są [...] zgodne z systemem językowym, zresztą były używane też dawniej (w XVII wieku i później)” (*W Ukrainie czy na Ukrainie?*, 2022). Nowe tendencje nie są więc całkiem nowe, istniały w języku polskim już wcześniej, choć przestały być wiodące. Natomiast w 2022 roku na nowo przybrały na sile, co potwierdza częstotliwość użycia w przeglądarce internetowej:

- *w Ukrainie* – około 58 900 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku,
- *na Ukrainie* – około 55 400 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku,
- *do Ukrainy* – około 104 000 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku,
- *na Ukrainę* – około 19 800 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku.

Przypomnijmy, że w polszczyźnie połączenie nazwy geograficznej z przyimkiem *na* stosuje się w odniesieniu do nazw dzielnic miast, na przykład: *jechać na Bielany*

² W ostatnich latach wypowiadała się w tej sprawie Rada Języka Polskiego przy Prezydium PAN – odpowiednie opinie można znaleźć na jej stronie internetowej, kilkakrotnie pisano o tym także w Poradni Języka Polskiego PWN.

(dzielnica Warszawy), *na Widzew* (dzielnica Łodzi), *na Retkinię* (dzielnica Łodzi)³. Przyimek *na* używa się również z nazwami wysp i półwyspów: *jechać na Hel*, *na Majorkę*, oraz z nazwami większości polskich regionów geograficznych: *jechać na Podlasie*, *na Mazowsze*. W przypadku niektórych regionów położonych poza Polską mówimy *jechać do*, a innych – *jechać na*. Utarte są wyrażenia *jechać do Niemiec*, *do Francji*, *do Włoch*, *do Chorwacji*, ale *jechać na Bukowinę*, *na Morawy*, *na Słowację*, *na Węgry*, *na Litwę*, *na Łotwę*, *na Syberię* i do niedawna – *na Ukrainę*.

Pierwotnie przyimek *na* otrzymywały regiony będące częścią większej zbiorowości. Dziś już najczęściej są one samodzielne, jednak tradycja przypomina, że przez pewien czas nie były suwerenne. Ta sama tradycja widoczna jest w nazwach wypowiedzianych przez mieszkańców Warszawy, na przykład: *jadę do Włoch*, a przecież ten rejon dawno został włączony do stolicy.

W obecnej sytuacji politycznej dotyczącej Ukrainy wielu użytkowników języka zajmuje stanowisko, które inicjuje kodyfikację nowej-starej, ważnej zasady językowej, wspierającej nie tylko Ukrainę jako niezależne państwo, ale także inne kraje, które jak Ukraina są autonomiczne. Znacznie częściej i bardziej świadomie mówi się dziś *w Ukrainie*, *do Ukrainy* (i analogicznie *w Litwie*, *w Łotwie*, *w Słowacji*).

Nowe pojęcia w języku

Do nowych słów w języku polskim, motywowanych obserwowaną sytuacją rosyjskiej wojny w Ukrainie zaliczyć możemy przykłady:

1. *Putler* (Łobaza, 2022) – około 1 330 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 1 490 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku – neologizm polityczny o jednoznacznie negatywnych konotacjach, utworzony przez połączenie nazwisk Adolfa Hitlera i Władimira Putina, por. *Warszawa. Protest Rosjan przeciw Putinowi*. „Putler kaput”, „Andriejew, będziesz siedział!” (Zajchowska, 2022).
2. *Putinflacja* (Szymczyk, 2022) – 98 100 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 38 600 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku – neologizm, stanowiący połączenie nazwiska Władimira Putina z inflacją, używany w publicznych wypowiedziach polityków (Jaskółka, 2022) i chętnie cytowany przez dziennikarzy, por. „Rządzący wskazują, że za wzrost cen odpowiedzialna jest agresja Rosji na Ukrainę, ale ekonomiści mówią, że «putinflacja» wpłynęła tylko częściowo na inflację” (Bednarz, 2022).
3. *Deputinizacja* (*Czas na deputinizację*, 2022) – około 9250 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 16 300 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku – neologizm oznaczający przeciwieństwo

³ Jeśli wieś lub miasteczko staje się częścią położonego nieopodal większego miasta, w pierwszej kolejności używa się przyimków *do* lub *w*, na przykład *jechać do Okęcia*, dopiero po czasie stosuje się przyimek *na*: *jechać na Okęcie*.

używanego już terminu *putinizacja* (około 14 600 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 16 300 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku), czyli sposób zarządzania krajem na wzór przywódcy Rosji Władimira Putina, którego postępowanie mówiący uważa za autorytarne (zob. *Putinizacja*, 2021). Deputinizacja jest zakończeniem lub pozbawieniem ludności autorytarnych rządów na wzór putinowskich, por. „Aby mówić o deputinizacji, trzeba najpierw wyjaśnić, czym jest de facto oparta na mentalności homo sovieticus kolejna odsłona rosyjskiego imperializmu” (Ilgner, 2022).

4. *Putinopiryna* – około 243 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 1060 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku – neologizm, a właściwie okazjonalizm, promujący prześmiewczo pseudolek, którego nazwa pochodzi od połączenia nazwiska Władimira Putina z aspiryną. Tekst reklamy zawierającej neologizm brzmi: „Boli Cię demokracja? Boisz się powiłań pounijnych? Weź putinopirynę! A na naprawdę mocną demokrację weź putinopirynę atom” (*Putinopiryna*, b.r.).

Ironia stała się podstawą neosemantyzmu *ruski mir*⁴ w dwóch postaciach – niezaadaptowanej do naszego języka (jako cytat): *ruskij mir* oraz spolszczonej: *ruski mir*⁵ – około 733 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 21 kwietnia 2022 roku i około 2 120 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku. Neosemantyzm ten nie opisuje organizacji założonej na wniosek prezydenta Rosji Władimira Putina, a sytuację zagrożenia i wojny, jaką rozpoczęły wojska rosyjskie na terenie Ukrainy, na przykład: *Ruski Mir w praktyce, czyli nasz reportaż z Charkowa* (Goćłowski, 2022). Tutaj, przy okazji, warto także zwrócić uwagę na promowany przez okupantów Ukrainy eufemizm *operacja specjalna*, który jest odpowiednikiem wojny.

Okazjonalizmy stanowią szczególną grupę nowych słów (zob. np. Wawrzyńczyk, 2013) powstających w wyjątkowych warunkach kontekstowych. Nie mają one tak dużego znaczenia jak neologizmy, gdyż czas ich istnienia jest najczęściej bardzo ograniczony konkretną sytuacją komunikacyjną i terminem zakończenia zjawiska, które stało się inspiracją dla powstania okazjonalizmu. Okazjonalizmy wyrażają stosunek mówiącego, jego emocje względem opisywanej rzeczy, zjawiska, osoby. Emocjonalność okazjonalizmów i ograniczony czas użycia są z pewnością ich cechami charakterystycznymi. Językoznawcy zwracają uwagę na specyficzną formę i zastosowanie okazjonalizmów, opisując je następująco:

- „jednostka leksykalna, która nie istnieje w języku naturalnym, ale jej istnienie jest niewątpliwie możliwe i mówiący używa jej, wiedząc o tym” (Vytov, 1998: 227–228),
- „okazjonalizmy dziennikarskie funkcjonują w felietonach na zasadach neologizmów stylu artystycznego” (Maćkiewicz, 2011),

⁴ W formie spolszczonej (*ruski mir*) w dopełniaczu przybiera częściej końcówkę *-u* (około 3500 użyć) niż *-a* (około 1400 poświadczeń).

⁵ Ma związek z nazwą organizacji Фонд „Русский мир”. Jednakże wśród zwykłych użytkowników języka polskiego jest opozycją do wyrazu *pokój* i stanowi przedmiot krytyki lub drwin, zob. *Władza i pokój*, 2022; Miasłowska, 2022.

- „nowe, czasowe i codzienne semantyczne jednostki i konstrukcje, a nie słowa w pełnym tego słowa znaczeniu, ponieważ w rzeczywistości nie istnieją i nie przedstawiają najbardziej charakterystycznych cech właściwych innym słowom – bycie powtarzalnymi jednostkami akceptowanymi przez normę językową” (Бояджиев/Boyadzhiev, 2002: 257),
- „są to neologizmy jednostkowe, czyli nowe wyrazy występujące w konkretnym tekście” (Smółkowa, 2001: 14–17),
- „powstają w konkretnym przypadku w odniesieniu do kontekstu [...] nie są one przeznaczone do zbiorowej komunikacji i zwykle nie są powtarzane” (Зидарова/Zidarova, 1998: 107),
- „nowy wyraz utworzony na potrzeby konkretnego tekstu, który jest wynikiem celowego leksykalnego, semantycznego i graficznego przekształcenia istniejącego zasobu leksykalnego z uwzględnieniem funkcji ekspresywnej” (Бонджолова/Bondzholova, 2007: 15),
- indywidualne i jednostkowe, niewystępujące częściej niż trzy razy w tekście (Rodzoch-Malek, 2012: 11),
- „[...] Najbardziej oczywiste przykłady tworów językowych zrozumiałych tylko w jakimś kontekście [...]. Spotykamy je stosunkowo często w wypowiedziach prasowych, nierzadko w funkcji ekspresywnej jako tzw. gry językowe: żartobliwe lub ironiczne kontaminacje” (Waszakowa, 1997: 18).

Słotwórcze metody tworzenia okazjonalizmów przypominają sposoby powstawania neologizmów, takie jak: derywacja (sufiksacja, prefiksacja, sufiksacja z prefiksacją), kompozycja, kontaminacja, substytucja, epenteza, derywacja ujemna, przekształcenia semantyczne oraz mieszanie wymienionych wcześniej sposobów. Wszystkie metody tworzenia okazjonalizmów pozwalają nowo utworzonemu słowu wyrazić emocje, nazwać wywołujące wzburzenie, śmiech czy inne uczucia, czynności, zaprezentować i zaakcentować własny stosunek do opisywanej rzeczywistości. Część okazjonalizmów przestaje być czasowo istniejącym słowem czy wyrażeniem i otrzymuje w rzeczywistości językowej dłuższe życie z powodu nagłej, niespodziewanej popularności, przez co traci przynależność do okazjonalizmów. Przykładów dostarczają takie polskie związki frazeologiczne, jak: *oczywista oczywistość* (Kaczyński, 2007), *gruba kreska* (Mazowiecki, 1989). Jednakże większość okazjonalizmów ginie w przestrzeni językowej i zostaje zastąpiona przez kolejne jednostki.

Zmiany w polskiej ortografii

Wojna i jej konsekwencje wpłynęły na rodzaj komunikacji w social mediach. W wyniku tego pojawiły się nie tylko neologizmy czy neosemantyzmy. Część przedstawicieli polskich mediów i polityki zaczęła upubliczniać silnie emocjonalne wypowiedzi, które dotychczas nie mieściły się w szeroko pojętej normie językowej. Dyplomacja w tak trudnych chwilach zeszła na drugi plan, podobnie jak zasady ortograficzne, które celowo pomijane dały możliwość eksplikacji przeżywanych emocji. Na przykład polityk Michał

Kamiński na Twitterze napisał: „Po tym, co zobaczyłem w Buczy, nie napiszę Rosjanin z dużej litery” (Kamińska, 2022).

Dziennikarz i satyryk Michał Kempa zastosował kilkakrotnie pisownię małą literą tam, gdzie powinna być wielką, i zestawiał to, chcąc uzyskać zamierzony cel, z innymi, poprawnie zapisanymi wielką literą nazwami: „Fajnie, że Dworzec Centralny nie jest już pełen uchodźców i chaosu. Fajnie, że Lwów dalej wydaje się bezpieczny, a codziennym porannym rytuałem nie jest sprawdzanie czy Kijów przetrzymał atak i czy Zeleński żyje. Ale to jest putin, a nie normalność. [...] Normalność będzie wtedy jak korwinowi zabiorą twittera. A przede wszystkim normalność będzie jakby putin upadł i sobie głupi ryj rozwalił”. Zestawienie i użycie wulgaryzmów uwypukla emocje w zdaniu: „SLAVA UKRAINI [pisane drukowanymi literami] I JEB*Ć pUTINA!” (Twitter, 15.04.2022). „Instagram usunął mi to zdjęcie. Pewnie z powodu braku przecinka po «putin»” (Twitter, 28.02.2022).

Jak zauważamy, stosowanie małej i wielkiej litery w zależności od upodobań nadawcy komunikatu jest praktyką charakterystyczną dla wielu komentatorów życia publicznego w social mediach, nie tylko tych koncentrujących się na wojnie w Ukrainie, na przykład „Myślę, że najman już rozmyśla organizację walki sobowtór hitlera vs. Żydzi” (Twitter, 28.02.2022).

Nowy model składniowy

Nastawione na przekazywanie informacji zza ukraińskiej granicy media zdominowały emocjonalnymi, patetycznymi, a czasem, co pokazano wyżej, ironicznymi określeniami język polskiej komunikacji. Za to niezależnie od nich (bo początki mają miejsce kilka lat przed wspomnianą wojną) obserwujemy w polszczyźnie, dzięki kreatywności młodych ludzi, nowy model składniowy. Pierwotnie był on używany w znaczeniu ironicznym, dziś coraz częściej neutralnym.

Zaczął się najprawdopodobniej od wymiany informacji na temat umiejętności obsługi komputera: *umiem w komputer – nie umiem w komputer*, a przeobraziło w serię popularnych zwrotów, budowanych na tym samym schemacie składniowym. Według *Słownika języka polskiego PWN* istnieją od jakiegoś czasu wyrażenia *umieć w coś* albo *nie umieć w coś* oznaczające ‘robić, znać się na czymś’ lub odwrotnie: ‘nie robić, nie znać się na czymś’ (zob. *Umieć w coś*, 2017). W roku 2022 najpopularniejsze było *nie umiem w internety* (około 11 300 000 wyników w wyszukiwarce Google na dzień 29 czerwca 2022 roku), a przykład znajdziemy w tytule prasowym *Nowoczesna nie umie w internety*. *Zobacz spot tak zły, że go właśnie usunęli* (2015).

Wśród najczęściej wyświetlanych przez wyszukiwarkę Google przykładów znajdziemy: *nie umiem w komputer / umiem w komputer* (albo *w komputer*), *umiem w internety / nie umiem w internety*, *umiem w marketing / nie umiem w marketing*, *nie umiem w matematykę / umiem w matematykę*, *nie umiem w życie*, *nie umiem w ludzi*, *nie umiem w dorosłość*, *umiem w ludzi*.

Rysunek 1. Hasło *umiem* w w wyszukiwarce Google

Źródło: Google.

Podsumowanie

Zmiany zachodzące w przestrzeni społecznej, nowe technologie komunikacyjne, przenikanie obcych elementów lub słów oraz ogromna rola mediów są przyczyną dynamicznego rozwoju badanej leksyki. Nie wszystkie pokazane w pracy przykłady utrwalały się na dłużej w świadomości użytkowników języka polskiego, można nawet założyć, że większość nie, warto jednak pokazać aktualny stan języka i jego cechy charakterystyczne. Zauważmy też, że w ostatnich latach zmniejszył się dystans między rozmówcami, którzy w mniej wybredny sposób dobierają w czasie rozmowy słowa i oszczędzając czas, konstruują mocno skrócone wypowiedzi, często również w sytuacjach oficjalnych. Znacznie częściej wypowiedzi publiczne mają charakter silnie emocjonalny.

W artykule zwrócono uwagę na kilka tendencji obserwowanych ostatnio w polskiej, współczesnej komunikacji medialnej. Przedmiot rozważań dotyczył zjawisk składniowych, leksykalnych i ortograficznych, które dotychczas najczęściej nie miały odzwierciedlenia w polskiej normie językowej. Część ma charakter przejściowy, część najprawdopodobniej pozostanie we współczesnym języku polskim na dłuższej.

Celem analizy była nie ocena prezentowanych jednostek, a pokazanie żywego i najnowszego języka polskiego komunikacji językowej, prześledzenie wybranych procesów związanych ze wzbogacaniem, modyfikowaniem, skracaniem zasobów leksykalnych, zauważenie proponowanych przez niektórych użytkowników języka zmian w zakresie ortografii i uwidocznienie nowatorskiego modelu składniowego, cieszącego się coraz większą popularnością, szczególnie wśród młodzieży, która niewątpliwie odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu współczesnej polszczyzny.

Współczesny język polski z łatwością dopuszcza potoczny⁶, które umiejętnie wplatają się do języka ogólnego. Przykłady takiego zjawiska obserwowane są nader często w komunikacji oficjalnej, na przykład w programach publicystycznych, programach porannych, publicznych wypowiedziach polityków, czyli tam, gdzie jeszcze paręnaście lat temu nie było to możliwe. Nie dziwią dziś słowa, o których pisałam w 2015 roku (Satoła-Staśkowiak, 2015): *bajerować* (uwodzić, ale też konfabulować), *gadać* (mówić, rozmawiać) *bulić* (płacić), *ciupa* (więzienie), *wykon* (wykonanie), *zalka* (zaliczenie), *marycha* (marihuana), *łapa* (w odniesieniu do ręki ludzkiej), *leb* (głowa), *obalić* (wypić alkohol), *ziomek* (kolega, którego dodatkowo darzymy szacunkiem), *kasa* (pieniądz), wplecione nawet do oficjalnej rozmowy.

Nie bez znaczenia dla prezentowanych w tekście przykładów jest stosunek mówiących do opisywanych zjawisk. Emocjonalność, wartościowanie dla wielu z nich jest punktem wyjścia.

Bibliografia

„Specjalna operacja wojskowa” Rosji na Ukrainie. Putin podpisał ustawę (2022), <https://dorzeczy.pl/swiat/280834/operacja-specjalna-na-ukrainie-putin-podpisal-ustawe.html> [dostęp: 11.06.2022].

Bednarz P. (2022), *Mamy największy wzrost cen w XXI wieku. Okazuje się, że to nie tylko wina Putina*, <https://businessinsider.com.pl/finanse/wzrost-cen-a-putinflacja-na-ile-za-nie-odpowiada-putin/jq5gb70> [dostęp: 13.07.2022].

Czas na deputinizację (2022), <https://www.rp.pl/wydarzenia/art35768201-czas-na-deputinizacje> [dostęp: 13.07.2022].

Gocłowski M. (2022), *Ruski Mir w praktyce, czyli nasz reportaż z Charkowa*, <https://wiadomosci.radiozet.pl/Swiat/Ruski-Mir-w-praktyce-czyli-reportaz-z-Charkowa.-Tu-kazdy-mowi-po-rusku-ale-nikt-ich-nie-wital-chlebem-i-sola> [dostęp: 13.07.2022].

Ilgner A. (2022), *Deputinizacja mentalności*, <https://www.rp.pl/publicystyka/art36589811-artur-ilgner-deputinizacja-mentalnosci> [dostęp: 13.07.2022].

Jaskółka J. (2022), *Putinflacja*, https://www.youtube.com/watch?v=Ifd6s_QQi5I [dostęp: 13.07.2022].

Kamińska J. (oprac.) (2022), *Kamiński: Po tym, co zobaczyłem w Buczy, nie napiszę Rosjanin z dużej litery*, <https://wydarzenia.interia.pl/raporty/raport-ukraina-rosja/aktualnosci/news-kaminski-po-tym-co-zobaczylem-w-buczy-nie-napisze-rosjanin-z-nId.5962087> [dostęp: 13.07.2022].

Krażownik „Moskwa” zatonał na Morzu Czarnym po uszkodzeniu przez siły ukraińskie (2022), <https://zachod.pl/623929/krazownik-moskwa-zatonal-na-morzu-czarnym-po-uszkodzeniu-przez-sily-ukrainskie/> [dostęp: 13.07.2022].

⁶ Język potoczny „wchodzi w nowe rejestry”. Powodem jest świadome dążenie do „rozhermetyzowania polszczyzny oficjalnej powojennego pięćdziesięciolecia (po roku 1989 określanej mianem *peerelowskiej*), albo w imię lansowanej przez nie postawy luzu przejętej z Europy Zachodniej i Ameryki” (Waszakowa, 2011: 3).

Lubaś W. (2003a), *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny*, Opole.

Lubaś W. (2003b), *Potoczne emocje w perswazji*, [w:] K. Mosiołek-Kłosińska, T. Zgółka (red.), *Język perswazji publicznej*, Poznań.

Ławrow na Morzu Czarnym rozpoczęliśmy specjalną operację podwodną Rosja Moskwa (2022), <https://paczaizm.pl/lawrow-na-morzu-czarnym-rozpoczelimy-specjalna-operacje-podwodna-rosja-moskwa/> [dostęp: 13.07.2022].

Łobaza P. (2022), *Putler powraca! Tym razem na niezwykłym muralu w europejskiej stolicy*, <https://geekweek.interia.pl/styl-zycia/ciekawostki/news-putler-powraca-tym-razem-na-niezwyklym-muralu-w-europejskiej,nId,5877338> [dostęp: 13.07.2022].

Maćkiewicz J. (2011), *Neologizmy słowotwórcze w poetyce felietonu*, [w:] E. Badyda, J. Maćkiewicz, E. Rogowska-Cybulska (red.), *Słowotwórstwo a media: materiały czwartej konferencji językoznawczej poświęconej pamięci profesora Bogusława Krei*, Gdańsk.

Memy Specjalna operacja (2022), <https://paczaizm.pl/memy/specjalna-operacja/> [dostęp: 13.07.2022].

Miastowska A. (2022), *Czym jest „ruski mir”?* Zwykłym Rosjanom demokracja nie jest potrzebna, oni chcą powrotu imperium, <https://natemat.pl/402259,co-znaczy-ruski-mir-rosyjski-mir-upada-przez-putina-na-oczach-swiata> [dostęp: 13.07.2022].

Nagórko A. (2003a), *Różnicowanie i unifikacja środków słowotwórczych w służbie pragmatyki*, [w:] I. Ohnheiser (red.), *Słowotwórstwo/Nominacja. Komparycja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich*, Opole.

Nagórko A. (2003b), *Tendencje w sferze pragmatyczno-stylistycznej*, [w:] I. Ohnheiser (red.), *Słowotwórstwo/Nominacja. Komparycja systemów i funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich*, Opole.

Nowoczesna nie umie w internety. Zobacz spot tak zły, że go właśnie usunęli (2015), <https://aszdziennik.pl/115467,pojedynek-zenospotow-nowoczesna-i-po-zrobily-taki-kosmos-ze-mu-simy-cie-prosic-o-pomoc-wyberz> [dostęp: 13.07.2022].

Putin: Decyzja o specjalnej operacji na Ukrainie była trudna, ale konieczna (2022), <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36527351-putin-decyzja-o-specjalnej-operacji-na-ukrainie-byla-trudna-ale-konieczna> [dostęp: 11.06.2022].

Putinizacja (2021), [w:] *Wielki słownik języka polskiego*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/106621/putinizacja> [dostęp: 7.10.2022].

Putinopiryna (b.r.), <https://paczaizm.pl/putinopiryna/> [dostęp: 13.07.2022].

Rodzoń-Malek J. (2012), *W jaki sposób mówi się w polszczyźnie o homoseksualizmie i osobach homoseksualnych? Analiza leksyki na podstawie danych leksykograficznych i tekstowych*, <http://depotuw.ceon.pl/bitstream/handle/item/204/Doktorat-J.Rodzoń-Malek.pdf?sequence=1> [dostęp: 7.10.2022].

Satkiewicz H. (1994), *Zmiany w zasobie leksykalnym najnowszej polszczyzny*, [w:] E. Wrocławska (red.), *Uwarunkowania i przyczyny zmian językowych*, Warszawa.

Satoła-Staśkowiak J. (2015), *Najmłodsza leksyka polska i bułgarska*, Warszawa.

Smółkowa T. (2001), *Neologizmy we współczesnej leksyce polskiej*, Kraków.

Szymczyk J. (2022), *Czy polska inflacja to rzeczywiřcie „putinflacja”?* Sprawdzamy, kto odpowiada za wzrost cen, <https://oko.press/czy-polska-inflacja-to-rzeczywiscie-putinflacja-sprawdzamy-kto-odpowiada-za-wzrost-cen/> [dostęп: 13.07.2022].

To finansowa operacja specjalna (2022), <https://memsekcja.pl/mem/to-finansowa-operacja-specjalna/BCALMJQ> [dostęп: 13.07.2022].

Umieć w coś (2017), [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/mlodziejowe-slowo-roku/haslo/umiec-w-cos:6368915.html> [dostęп: 13.07.2022].

Urban M. (2007), *Rzeczownikowe derywaty od skrѳtowcѳw w najnowszej polszczyźnie*, [w:] J. Kamper-Warejko, I. Kaproń-Charzyńska (red.), *Z zagadnień leksykologii i leksykografii języków słowiańskich*, Toruń.

W Ukrainie czy na Ukrainie? (2022), [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/W-Ukrainie-czy-na-Ukrainie:21778.html> [dostęп: 13.07.2022].

Waszakowa K. (1997), *O nowych zjawiskach leksykalnych w świetle ich rozumienia*, [w:] R. Grzegorzczkowa, Z. Zaroń (red.), *Semantyczna struktura słownictwa i wypowiedzi*, Warszawa.

Waszakowa K. (2011), *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku: dynamika procesѳw sprzyjających internacjonalizacji*, „Исследования по Славянским языкам”, nr 16(1).

Wawrzyńczyk J. (2013). *Minisłownik okazjonalizmѳw polskich z fotocytatami*, http://www.academia.edu/5875260/Jan_Wawrzynczyk_Minislownik_polskich_okazjonalizmow [dostęп: 7.10.2022].

Władza i pokój (2022), <https://m.demotywatory.pl/5120664> [dostęп: 13.07.2022].

Zajchowska J. (2022), *Warszawa. Protest Rosjan przeciw Putinowi. „Putler kaput”, „Andriejew, będziesz siedział!”*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,28574379,warszawa-protes-rosjan-przeciwko-putinowi-putler-kaput.html> [dostęп: 13.07.2022].

Благоева Д. (2006), *Неологизмите в съвременния български език*, „Български език и литература”, nr 6/Blagoeva D. (2006), *Neologizmite v s“vremenniya b“lgarski yezik*, „B“lgarskiy ezik i literatura”, nr 6.

Бонджолова В. (2007), *(He)съществуващите думи окaзионалното словотворчество, издателство, Велико Търново/Bondzholova B. (2007), (Ne)s“shchestvuvashchite dumiokazionalnoto slovtvorchestvo, Veliko T“rnovo*.

Бояджиев Т. (2002), *Българска лексикология, издателство, Sofia/Boyadzhiev T. (2002), B“lgarska leksikologiya, Sofia*.

Вътов В. (1998), *Лексикология на българския език, издателство, Велико Търново/V“tov B. (1998), Leksikologiya na b“lgarskiya ezik, Veliko T“rnovo*.

Зидарова В. (1998), *Очерк по българска лексикология, Пловдив/Zidarova B. (1998), Ocherk po b“lgarska leksikologiya, Plovdiv*.

Abstract

A summary of some contemporary tendencies observed in Polish spelling, lexis, and syntax present in media communication

The paper shows several contemporary trends in Polish contemporary media communication. Syntactic, lexical, and spelling phenomena (mostly not reflected in the Polish language standard) are discussed. Some of them are certainly temporary, some will most likely remain in contemporary Polish longer. The linguistic data was gathered over a period of months from online sources such as Twitter, YouTube, blogs, articles.

Keywords: contemporary media communication, Polish language, spelling, lexis, syntax, neologism, occasionalism, contemporary language tendencies